

Een samenleving zonder armoede... dat is pas een rijke samenleving!

Een alliantie van organisaties uit vakbeweging, kerken, humanisten en uitkeringsgerechtigden roept politieke partijen in Nederland op om in hun verkiezingsprogramma's 5 punten op te nemen als concrete stappen naar een samenleving zonder armoede.

In de decennia na de Tweede Wereldoorlog is in de landen van de Westerse Wereld armoede met succes bestreden door een nationaal georganiseerde economie onder regie van de overheden. Het maatschappelijk compromis tussen kapitaal en arbeid maakte het mogelijk om winsten, lonen en sociale voorzieningen tegelijkertijd te laten stijgen. Vanaf de jaren tachtig van de vorige eeuw is de economie zich gaan organiseren op wereldschaal. De overheid heeft dat proces begeleid met een moderniseringspolitiek die zich oriënteerde op de wereldmarkt. Dat flankerend beleid van de overheid voltrok zich op tal van terreinen waaronder de sociale zekerheid en de belastingen. Stelselmatig is aangestuurd op het drukken van de loonkosten, het omlaag brengen van de uitgaven voor de sociale zekerheid en het afvlakken en verleggen van belastingdruk. Dat heeft ertoe geleid dat de laatste decennia de bestaansonzekerheden van veel mensen zijn toegenomen en dat de kloof tussen rijk en arm is gegroeid. Op korte termijn zijn dringend maatregelen nodig om deze tendensen te keren. Tegelijkertijd kan met het oog op de toekomst nu al worden nagedacht over en geëxperimenteerd met andere vormen van bestaanszekerheid. Vanuit de samenleving worden daartoe al initiatieven genomen.

De Sociale Alliantie roept partijen op om in hun verkiezingsprogramma's voor de Tweede Kamerverkiezingen van maart 2017 en in het te sluiten Regeerakkoord concrete stappen te zetten naar een samenleving zonder armoede. Ter inspiratie formuleren we 5 speerpunten:

1. Knelpunten in participatiewet aanpakken

Uit de dagelijkse praktijk van uitvoerders blijkt dat de Participatiewet een aantal knelpunten bevat die de doelstellingen van deze wet frustreren:

- a. Het benaderen van mensen vanuit structureel wantrouwen; dat stimuleert mensen niet om in beweging te komen.
- b. Het beleid is te eenzijdig afgestemd op kansen op de arbeidsmarkt, terwijl die niet daadwerkelijk aanwezig zijn voor veel bijstandsgerechtigden.
- c. De huidige regelgeving biedt weinig mogelijkheden om naast de uitkering iets bij te verdienen. Dat leidt ertoe dat een parttime baan financieel meestal niets oplevert. Dat stimuleert niet en houdt mensen 'gevangen in de uitkering'.
- d. Veel bijstandsgerechtigden ontplooiën allerlei onbetaalde maatschappelijke activiteiten die zeer nuttig zijn voor de samenleving. De wet biedt weinig mogelijkheden deze mensen te ontheffen van de diverse

controle- en sollicitatieverplichtingen. Dit leidt tot hogere uitvoeringskosten met weinig maatschappelijk resultaat.

- e. Onvoldoende flexibiliteit richting mensen die ideeën hebben om hun eigen re-integratie vanuit de bijstand zelf vorm te geven, zodat deze aansluit op de talenten, mogelijkheden en behoeften van de mensen zelf. Bij meer flexibiliteit wordt de kans van slagen van het traject vergroot. Een voorbeeld hiervan is het samen oprichten van een sociale coöperatie om van daaruit een gezamenlijk of eigen bedrijf op te zetten.

De Sociale Alliantie roept politieke partijen op in samenspraak met initiatieven in de samenleving naar mogelijkheden te zoeken om deze knelpunten het hoofd te bieden. Uitgangspunt daarbij is dat veel mensen zelf – met hulp wanneer nodig en zinvol – in staat zijn regie en eigen verantwoordelijkheid te nemen op het gebied van participatie en werk. Te veel regels en verplichtingen werken in de praktijk vaak contraproductief: mensen raken ontmoedigd; daardoor is extra zorg en langer ondersteuning nodig en dat kost de samenleving onnodig geld. Het levert voor mens en maatschappij meer op als basisinitiatieven de ruimte krijgen zichzelf te ontwikkelen. Werken vanuit vertrouwen, een breder arbeidsbegrip, ruimere mogelijkheden om bij te verdienen, soepel inspelen op eigen initiatieven van (groepen) mensen.... Dat zijn enkele richtingwijzers voor een werkzame strijd tegen armoede en voor het leveren van concrete bijdragen aan de kwaliteit van leven voor alle mensen.

2. Verhoging van het te laag gemaakte sociaal minimum

Armoede is meer dan een gebrek aan inkomen, maar zonder een leefbaar inkomen kan armoede niet worden opgelost. Veel van de huidige armoede is ontstaan, omdat door overheidsmaatregelen in het verleden het sociaal minimum te laag is geworden. Zeker als mensen langere tijd zijn aangewezen op zo'n minimum, ervaren ze grote problemen met rondkomen. Een rechtvaardig inkomensbeleid vraagt om het tegengaan van het steeds verder uit elkaar groeien van inkomens en vraagt ook om het optrekken van het sociaal minimum naar een niveau dat mensen in staat stelt als volwaardige burger deel te nemen aan de samenleving. Het aanvullende inkomensondersteuningsbeleid dat gemeenten kunnen voeren, biedt enig soelaas, maar volstaat niet. Het wordt door het rijk, dat dit beleid overigens moeilijker heeft gemaakt, opgevoerd als een vast onderdeel van de plicht die de overheid heeft om aan iedere burger een leefbaar minimuminkomen te garanderen. Maar wat in de ene gemeente goed is geregeld, bestaat in de andere niet. Zo ontstaat rechtsongelijkheid voor mensen. De Sociale Alliantie blijft de landelijke overheid aanspreken op haar beschavingsplicht het sociaal minimum te verhogen naar een niveau dat hoog genoeg is om er fatsoenlijk van te kunnen leven, zonder dat lokale overheden en particuliere fondsen genoodzaakt zijn allerhande noodverbanden aan te leggen.

3. Toegankelijke en betaalbare zorg

Gemeenten kunnen een collectieve zorgverzekering afsluiten voor inwoners met een laag inkomen. De meeste gemeenten doen dat en regelen dat er enkele pakketten zijn waaruit mensen kunnen kiezen. In een aantal gemeenten is er ook een pakket bij waarin ook het eigen risico dat mensen moeten betalen (in 2016 is dat € 385,--) is opgenomen. Via www.gezondverzekerd.nl kan

nagegaan worden of en hoe een collectieve zorgverzekering in iedere gemeente geregeld is. Daaruit blijkt dat er sprake is van grote verschillen tussen gemeenten. Het zou beter en rechtvaardiger zijn – en veel leed en ook kosten besparen – als er een landelijke regeling getroffen wordt die iedereen een passende ziektekostenverzekering garandeert tegen een premie, die veel sterker dan nu het geval is, afhankelijk is van iemands inkomen en waarbij geen sprake is van eigen risico's, waardoor mensen zorg gaan mijden om niet in financiële problemen te komen. Verder moet worden onderkend dat niet zozeer ongezond gedrag, maar veeleer ongezond makende sociale ongelijkheid wat betreft leef-, woon- en werkomgeving zorgt voor de groei van gezondheidsverschillen tussen arm en rijk.

4. Sociale woningbouw

Politiek en overheden hebben veel van hun invloed en zeggenschap op het terrein van de volkshuisvesting verloren sinds de woningbouwverenigingen zijn geprivatiseerd. Dit heeft een negatieve uitwerking gehad op de woonomgeving van grote groepen mensen. Huurders met een laag inkomen komen drie soorten problemen tegen. Ten eerste problemen die samenhangen met de woning zelf, namelijk de hoogte van de huur, de vaste lasten en de kwaliteit van de woning. Ten tweede problemen met de woonomgeving, met name minder leefruimte en voorzieningen, en meer onveiligheid en lawaai. Ten derde in een heel bijzondere vorm: als niet-wonen, dat wil zeggen als gebrek aan een zekere, zelfstandige en menswaardige vorm van onderdak. Huurders met een minimuminkomen hebben vaak niet of nauwelijks keuzevrijheid om deze problemen te ontlopen of verandering te brengen in hun situatie. Daarom moet de overheid ten aanzien van wonen een actief, sociaal en solidair beleid voeren: mee en betaalbare huurwoningen; gematigd huurbeleid; energiezuinig maken van woningen; betere kwaliteit van wonen; gezonder binnenmilieu; meer aandacht voor combinatie wonen en zorg.

5. Het aanpakken van problematische schulden

De schuldenproblematiek is de laatste jaren flink in omvang en in ernst toegenomen: één op de zes huishoudens heeft daadwerkelijk problematische schulden of heeft een groot risico deze te krijgen. De wet gemeentelijke schuldhulp heeft weliswaar een stijging gebracht van het slagingspercentage van gemeentelijke schuldhulpverleningstrajecten, maar in zijn algemeenheid is de schuldenproblematiek niet afgenomen maar fors toegenomen. Veel mensen worden niet toegelaten tot het gemeentelijk saneringstraject. Driekwart van de hulpzoekers wordt naar elders verwezen om eerst saneringsrijp gemaakt te worden, bijvoorbeeld bij een bewindvoerder. Het aantal onder bewindstellingen is de laatste jaren explosief gestegen. Voor minima moeten gemeenten dat betalen uit de bijzondere bijstand. Daar zijn miljoenen mee gemoeid. Er is weinig toezicht op de aangestelde bewindvoerders. De stabilisatieperiode duurt vaak te lang. Schuldeisers worden ongeduldig en schulden lopen weer op zonder dat er zicht komt op meer gelden om schulden te betalen. Zowel schuldeisers als schuldenaren hebben belang bij verkorting van procedures en bij snellere toegang tot de WSNP. Dan gaat het (beetje) geld dat nog beschikbaar is niet op aan be-

windvoering en krijgen schuldeisers nog iets uitbetaald. Met name minima kunnen dan in aanmerking komen voor een verkorte saneringsperiode, waarna hun schulden worden kwijtgescholden. Omdat er naast de kosten van de sanering toch niets gespaard kan worden, hebben ook schuldeisers belang bij een zo kort mogelijke saneringsperiode. Uit de alledaagse schuldhulppraktijk komen concrete verbetervoorstellen om een eind te maken aan het jarenlang doormodderen en gevangen zitten in onoplosbare en stijgende schulden. Er moet ruimte komen voor praktijkmensen om nieuwe wegen te verkennen. De landelijke politiek moet een paar knoppen verzetten om haar bijdrage te leveren aan een verbetering van de schuldhulpverlening. Een van de knoppen die als eerste verzet moeten worden is een verandering van artikel 195 van de Faillissementswet.

Huidig art 195 FW luidt: Door het verbindend worden der slotuitdelingslijst *herkrijgen* de schuldeisers voor hun vorderingen, in zover deze onvoldaan zijn gebleven, hun rechten van executie op de goederen van de schuldenaar.

Voorstel tot wetwijziging art 195 FW: Met het verbindend worden der slotuitdelingslijst *verliezen* de schuldeisers voor hun vorderingen, in zover deze onvoldaan zijn gebleven, hun rechten van executie op de goederen van de schuldenaar, *mits* deze voldoet aan de hem door de rechter opgelegde verplichtingen.

Deze wijziging kan worden doorgevoerd onder de volgende condities:

- a. Door een rechter opgelegde STRABIS boetes zijn uitgezonderd.
- b. De rechtbank is bevoegd om de schuldenaar op te dragen een nader door de rechtbank te bepalen bedrag of percentage uit zijn te verwachten inkomen uit loondienst dan wel vrij beroep of bedrijf, of anderszins, gedurende maximaal drie jaar te verdelen onder de schuldeisers, volgens eenzelfde verdeelsleutel als bij de slotuitdelingslijst van het faillissement.
- c. De hoogte van dat bedrag of percentage wordt door de rechtbank bepaald naar de financiële draagkracht van de schuldenaar.
- d. Het bedrag en de termijn kunnen op nihil worden gesteld voor schuldenaren met een beneden modaal inkomen, waarvan de exacte hoogte bij algemene maatregel van bestuur (AMVB) wordt vastgesteld en bij ministeriele beschikking kan worden gewijzigd.
- e. De schuldenaar moet over de opgelegde periode jaarlijks zijn aangifte inkomstenbelasting overleggen aan de rechtbank, te samen met de boekhouding van de uitgekeerde bedragen aan de schuldeisers
- f. Heeft de schuldenaar niet naar genoegen van de rechtbank aan zijn verplichtingen voldaan, dan kan de rechtbank beslissen dat het redelijk is dat de schuldeisers voor hun vorderingen, in zover die onvoldaan zijn gebleven, alsnog hun rechten van executie herkrijgen op de goederen van de schuldenaar.

Slot

Tot zover enkele concrete stappen die op korte termijn gezet kunnen worden naar een samenleving zonder armoede. Daarnaast is het nodig om na te denken over maatregelen voor de langere termijn. Daarbij kan niet voorbij gegaan worden aan de maatschappelijke ontwikkeling dat steeds

meer mensen geen vast maar slechts tijdelijk werk hebben dat vaak ook nog slecht wordt betaald. Het aantal werkende armen groeit de laatste jaren gestaag. Die situatie van onzekerheid zet mensen onder permanente druk en stress. Dat is niet goed voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid. Zo'n gegeven dwingt politieke partijen tot nadenken over en experimenteren met andere vormen van bestaanszekerheid die minder sterk gekoppeld zijn aan baanarbeid.

Namens de Sociale Alliantie
Willem Jelle Berg, voorzitter
Raf Janssen, secretaris

Utrecht, 21 juni 2016

De Alliantie voor Sociale Rechtvaardigheid - ook kortweg Sociale Alliantie genoemd - is een initiatief van de vakbeweging, de kerken, de humanisten en uitkeringsgerechtigden. Het samenwerkingsverband begon in 2000 en is doorgroeid naar een netwerkorganisatie waaraan [ruim vijftig landelijke, regionale en plaatselijke organisaties en groepen deelnemen](#). Samen strijden zij voor een samenleving zonder armoede.

Zie ook: www.socialealliantie.nl

 Sociale Alliantie, Postbus 2758, 3500 GT Utrecht

 Telefoon 06 – 42092030; info@socialealliantie.nl

